

Dominika Izdebska-Długosz

TEKSTY (JESZCZE BARDZIEJ) AUTENTYCZNE – A JAK... ALFABET POLSKIEJ MŁODZIEŻY

Alfabet polskiej młodzieży to nie nowy leksykon, jak sugeruje tytuł, lecz podręcznik do nauki polskiego jako języka obcego, odziedziczonego i/lub języka sąsiada na poziomie A1-B1. Adresowany głównie do niemieckich nastolatków, przekazuje wiedzę o języku i w pewnym stopniu o kulturze.

Składa się na niego 81 zróżnicowanych tematycznie, a pogrupowanych według alfabetu esejów oraz liczne ćwiczenia. Każdej literze odpowiada jedno hasło, np. „A jak ambicja”, będące z kolei tematem trzech krótkich rozprawek. Ważne dla młodzieży pojęcia, takie jak: ambicja, bogactwo, cel życiowy, ćwiczenie, dom, Europa, film, granica, hobby, idol, język, kalendarz, literatura, łza, marzenie, Niemiec – Niemcy, obcokrajowiec, przyjaźń, rodzina, szkoła, środowisko, tradycja, urodziny, wakacje, zwierzęta, źródło czy życie, mają pobudzać wyobraźnię uczniów i zachęcać ich do nauki.

Największą niespodzianką, której publikacja zawdzięcza nowatorski i unikatowy charakter, stanowi autorstwo tekstów. Rozprawki napisali uczniowie szkół podstawowych w Szczecinie (SP nr 74, SP nr 47), wyróżnieni w konkursie pisarskim, którego organizatorem był w 2019 roku Instytut Sławistyki Uniwersytetu w Greifswaldzie. Autentyzm tekstów (od dawna postulowany w komunikacyjnym nauczaniu języków obcych), a także obraz rzeczywistych przeżyć i doświadczeń młodych Polaków – opisanych ich własnymi słowami (Izdebska 2017) – budzi nadzieję, że niemiecka młodzież przyjmie tę książkę lepiej niż materiały przygotowywane przez dorosłych i celowo „preparowane” dla celów dydaktycznych.

Teksty mogą nasunąć niemieckim uczniom pytania o charakterze nie tylko językowym, np.: Czy wszyscy tak samo definiują pewne pojęcia i słowa?, Czy tak samo podchodzą do różnych zjawisk?. Warto poszukać na nie odpowiedzi i porozmawiać na lekcji polskiego o sprawach fundamentalnych, pokazać, że język służy do wypowiedzania tego, co człowiek

nosi w swoim wnętrzu: do wyrażania uczuć, określania postaw, zajmowania stanowiska, dzielenia się przekonaniami.

Różnorodność prezentowanych w podręczniku pojęć zainspiruje pewnie do takich dyskusji, tym bardziej, że poszczególne hasła mają zawsze kilku autorów. Każdy z nich inaczej definiuje słowa, co dodatkowo podkreśla polisemiczność wyrazów i pojęć. Nawet tak prosty rzeczownik jak „ćwiczenie” dla jednego autora oznacza trening sportowy, dla drugiego – czytanie i pisanie, a dla trzeciego – szeroko rozumianą naukę: „ćwiczenia są nierozłącznym elementem naszego życia” (Jakub, s. 7). Niejednoznaczność/wieloznaczność ujawnia się także w przytaczanych frazeologizmach i przysłowiach („ćwiczenie czyni mistrza”, „powtarzanie jest matką wiedzy”).

W koncepcji podręcznika centralne miejsce zajmuje kompetencja leksykalna, o czym świadczą nie tylko objaśnienia głównych haseł (eseje), lecz także tłumaczenie trudniejszego słownictwa. Polsko-niemieckie słowniczki obok tekstu (na poziom A1 i A2-B1) mają ułatwić rozumienie i poznawanie nowych słów. Jack C. Richards (1976) twierdzi, że znać słowo to:

- wiedzieć, jakie jest jego znaczenie,
- znać jego formy morfologiczne, a także możliwości i ograniczenia związane z tworzeniem słów pokrewnych,
- znać jego łączliwość syntaktyczną i leksykalną,
- znać rodzaje zależności między nim a innymi słowami (relacja antonimii, synonimii),
- używać wyrazu adekwatnie do sytuacji i do jego funkcji,
- mieć świadomość, że słowo może być wieloznaczne,
- rozpoznawać odmianę stylistyczną, do której należy,
- trafnie oceniać prawdopodobieństwo, z jakim pojawia się w mowie lub w piśmie (za: Seretny 2011, 51).

Użycie słowa w szerokim kontekście ułatwia naukę leksyki, co wyraźnie pokazuje przytoczona definicja, ale przejście z poziomu receptywnego na produktywny (Seretny 2011, 17) gwarantuje dopiero wykonanie odpowiednich ćwiczeń. Nic więc dziwnego, że pod tekstami znajdziemy różne typy zadań:

- otwarte i zamknięte pytania do tekstu,
- odszukiwanie w tekstach informacji, motywów („Dom może być budynkiem lub uczuciem – kto to powiedział?” – s. 8) lub tematów („Poszukaj w tekstach informacji na temat: 1. Historia kina. 2. Technika filmowa” – s. 10),
- sporządzanie notatek (ważne działanie mediacyjne), np. „Co Ola i Krzysztof piszą na ten temat? Zanotuj na osobnej kartce” (s. 11),
- układanie fragmentów tekstu we właściwej kolejności (s. 17),
- tworzenie mapy myśli („Przeczytaj teksty Kuby i Szymona i narysuj mapę myśli na temat URODZINY” – s. 26).

Ćwiczenia odnoszące się bezpośrednio do haseł (orientację ułatwia układ graficzny książki: na parzystej stronie – ćwiczenie, na nieparzystej – hasło i teksty) zachęcają do twórczych działań językowych, takich jak otwarte wypowiedzi pisemne czy uzupełnianie informacji, albo do działań niewerbalnych (rysowanie, wklejanie fotografii), które mają poprzedzać wypowiedzi ustne. Z kolei zamieszczone na końcu książki tłumaczenia tekstów polskich na niemiecki nadają się doskonale do porównań interlingwalnych i ćwiczeń mediacyjnych, choć wydawca nie brał tego zapewne wcześniej pod uwagę.

Podręcznik zasługuje na pochwałę dydaktyków (nowatorska metoda, niebanalne ćwiczenia, autentyzm tekstów itp.), jak i na uznanie pedagogów. Z pewnością docenią to, że o wyborze treści kulturowo-realizacyjnych zdecydowały zainteresowania uczniów. Szkolny kanon zastąpiła tu polska kultura popularna: zespół muzyczny ŁZY, programy TV (*Bitwa na głosy*, *Idol*, *Mam talent*, *Szansa na sukces*, *You Can Dance*, *X Factor*), film *Klub włóczyków* oraz polskie zwyczaje, tradycje i święta. Wartość wychowawcza książki polega rów-

nież na propagowaniu otwartości na różne kultury (obok Wigilii wspomina np. o żydowskim święcie Chanuki) oraz podejmowaniu tematu ochrony środowiska (upcykling) i zwierząt.

Kolejną zaletą publikacji jest szata graficzna – oszczędna i estetyczna, a jednocześnie w guście młodzieży. Strony do uzupełniania przypominają np. popularny wśród nastolatków scrapbooking, czyli ozdabianie zeszytów prywatnymi zdjęciami, naklejkami i rysunkami.

Dzięki ciekawej koncepcji, treści i grafice książka ma szansę spodobać się nie tylko niemieckim uczniom. Zarówno teksty, jak i kreatywne ćwiczenia można polecić użytkownikom różnych języków pierwszych i osobom w różnym wieku.

Recenzowana pozycja

Putzier A., 2020, *A jak... Alfabet młodzieży polskiej z tekstami szczecińskich uczniów*, Kolleg für polnische Sprache und Kultur, Greifswald

Bibliografia

Izdebska D., 2017, *Definicje „bezpieczeństwa”, „pokoju”, „sprawiedliwości” i „wolności” u młodzieży ukraińskiej studiującej w Rzeszowie w kontekście problematyki emigracji Ukraińców do Polski*, w: M. Lubicz Miszewski (red.), *Emigracja obywateli Ukrainy do Polski po 2013 roku i jej wpływ na bezpieczeństwo*, Wrocław, s. 105-111

Seretny A., 2011, *Kompetencja leksykalna uczących się języka polskiego jako obcego w świetle badań ilościowych*, Kraków

